

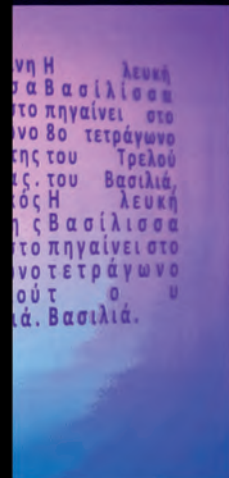
μουσικής

ΠΟΛΥΤΟΝΟ ✓

ΤΕΥΧΟΣ 46 ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2011 0,01€ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΥΣΟΥΡΓΩΝ ΚΩΔ. 7016

Γιώργος Απέργης

Σ' αυτό το τεύχος

Ιδιοκτήτης
ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΥΣΟΥΡΓΩΝ
Βασ. Σοφίας & Κόκκαλη,
115 21 Αθήνα
τηλ./fax: 210 7256607

Συντακτική ομάδα
Εκδότης

Κωνσταντίνος Α. Λυγνός*
Δημοσιογραφική έρευνα
Λεωνίδας Κανάρης*

Συντονισμός ύλης
Μαρία-Χριστίνα Κριθαρά*

Τεχνική επεξεργασία
Ελένη Σκάρκου*

Καλλιτεχνική επιμέλεια
Μαρία-Χριστίνα Κριθαρά*

Οικονομικά & επικοινωνία
Μαρία-Χριστίνα Κριθαρά*

Δημοσιογραφική έρευνα
& **διανομή**

Κωνσταντίνος Φλεριανός*

Μόνιμοι συνεργάτες

Έφη Αγραφιώτη,
Γεωργία Καλοδίκη*,
Άση Κονδυλίδου,
Χρήστος Μητσάκης,
Αλέξανδρος Μούζας*,
Νίκος Ροδίτης,
Λορέντα Ράμου,
Θωμάς Ταμβάκος*

Συνεργάτες τεύχους

Αρίων, Άγγελος Γαβριήλ,
Γιώργος Δεμερτζής
Ηλίας Κολοβός, Γιώργος Λιγνός,
Μαϊκήνας, Αλέξιος Σαββίδης,
Φίλιππος-Γρηγόρης Σουγλές

Εξώφυλλο

Ελένη Σκάρκου
Φωτογραφία Εξωφύλλου
Γιάννης Σούλης

Φωτογραφικό υλικό

Αρχεία: Fred Boissonas,
Patricia Dietzi, Στ. Αρφάνη,
Φ. Γ. Σουγλέ, Γ. Σούλη,
Δ. Στρατηγοπούλου

Γλωσσική επιμέλεια

Μίρκα Κακαδέλλη,
Λεωνίδας Κανάρης
Γιώργος Χατζημιχαλάκης*

Γραμματεία

Ν. Μεταξά 29, 104 39 Αθήνα
τηλ./fax: 210 8824983
email: ikanaris@otenet.gr

Συνδρομές - Διαφημίσεις

Χανιώτου 17, 154 52, Ψυχικό
Μ. Χ. Κριθαρά: 210 6713086

Υπεύθυνος Οικονομικών

Αλέξανδρος Μούζας

Νομικός Σύμβουλος

Κατερίνα Συγγενιώτου

Εκτύπωση - Παραγωγή

ΦΩΤΟΛΙΟ & TYRICON Α.Ε.
Δημαράκη 20, 11855 Αθήνα
τηλ. 210 3470808, email: fotoлио@tyricon.gr

(* μέλη της Ε.Ε.Μ.)

Η αναδημοσίευση κειμένων και υλικού επιτρέπεται μόνον κατόπιν άδειας της Συντακτικής Ομάδας ή του Δ.Σ. της Ε.Ε.Μ. Τα άρθρα του περιοδικού δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις απόψεις του Δ.Σ. της Ε.Ε.Μ.. Οι επιλογές του περιοδικού αποτελούν ευθύνη της Συντακτικής Ομάδας. Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν απόψεις των συντακτών μας.

4. +θεσις

6. Ημερολόγιο

9. Εκδηλώσεις Ε.Ε.Μ.

10. Εκδηλώσεις εξωτερικού

12. Ειδήσεις - Σχόλια

21. Πολιτιστικό παρατηρητήριο

22. Μπορίς Τίσενκο

24. Μουσική Εκπαίδευση

28. Γιώργος Απέργης

33. Αττίκ

36. Παραδοσιακή Μουσική

39. Ιστορία της jazz

41. Μουσικολογική έρευνα

43. Λόγια απλά

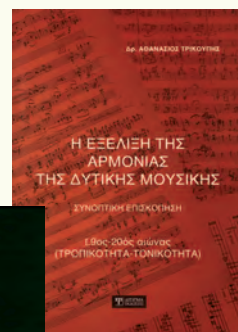
45. Σεμινάρια - Διαγωνισμοί

47. Επιστολές

49. Ανακοινώσεις

50. Βιβλιοπαρουσίαση

52. Οπτικές ακροάσεις

Περί παιδείας

...Και φυσικά δεν συμφωνώ με την ιδέα μίας παιδείας που την χαρίζουν δωρεάν, όχι χωρίς αντάλλαγμα, κατά πως φανερώνεται εκ των υστέρων. Και πρώτ' απ' όλα, τι εννοούμε λέγοντας παιδεία; Την πληροφορία, την τεχνική, το δίπλωμα εξειδίκευσης που εξασφαλίζει γάμο, αυτοκίνητο κι ακίνητο, με πληρωμή την πλήρη υποταγή του εξασφαλισθέντος, γιά, την πνευματική και ψυχική διάπλαση ενός ελεύθερου ανθρώπου, με τεχνική αναθεώρησης κι ονειρικής δομής, με αγωνία απελευθέρωσης και με διαθέσεις μίας ιπτάμενης φυγής προς τ' άστρα; Αυτή την δεύτερη παιδεία την αποσιωπούν και δεν την δίνουν δωρεάν. Γιατί δεν συντηρεί και δεν υπηρετεί συστήματα. Αντίθετα, τα ελέγχει, τα αναθεωρεί και τ' αποδυναμώνει...

Κυριακή, 10 Ιουνίου 1979

Μάνος Χατζιδάκις
από Τα Σχόλια Του Τρίτου

Επειδή μας λείπει.

Η Συντακτική Ομάδα

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών

Την Κυριακή 13 Μαρτίου, στις εκλογές που πραγματοποιήθηκαν στην Ετήσια Γενική Συνέλευση της Ε. Ε. Μ., εξελέγη το ακόλουθο Διοικητικό Συμβούλιο:

1. Θόδωρος Αντωνίου, Πρόεδρος
2. Γιώργος Κουρουπός, Αντιπρόεδρος
3. Μηνάς Αλεξιάδης, Αντιπρόεδρος Β'
4. Ιωσήφ Παπαδάτος, Γενικός Γραμματέας
5. Αλέξανδρος Μούζας, Ταμίας
6. Ιάκωβος Κονιτόπουλος, Ειδικός Γραμματέας, Έφορος – υπεύθυνος Γενικού Προγραμματισμού
7. Λεόντιος Χατζηλεοντιάδης, υπεύθυνος Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων της Ε.Ε.Μ. – Τεχνολογικά
8. Γιώργος Χατζημιχαλάκης, υπεύθυνος του περιοδικού της Ε.Ε.Μ.
9. Μαρία – Χριστίνα Κριθαρά, Μέλος

Εργαστήρια Νέων Συνθετών

Έχοντας ξεκινήσει το 1998, ο θεσμός των εργαστηρίων, που πραγματοποιείται στο Μέγαρο Μουσικής, περίπου την ίδια εποχή κάθε χρόνο, αποτελεί την πρώτη και την μακροβιότερη ελληνική διοργάνωση αυτού του είδους. Οι νέοι συνθέτες υποδεικνύονται από τους καθηγητές με τους οποίους φοιτούν και αναλαμβάνουν να γράψουν ένα έργο.

Πλαισιωμένα τα εργαστήρια είχαν χαρακτήρα διαγωνισμού, με κριτική επιτροπή και απονομή τριών ισότιμων βραβείων. Εδώ και λίγα χρόνια, η διαγωνιστική διάσταση καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από ένα κεντρικό θεματικό πλαίσιο εντός του οποίου οι συμμετέχοντες καλούνται να γράψουν.

Τα φετινά εργαστήρια έγιναν στο διήμερο 15 και 16 Μαρτίου, όπως πάντα στην Αίθουσα «Δημήτρης Μητρόπουλος». Δυστυχώς, η κρίση χτύπησε και εδώ καθώς η διοργάνωση από τις συνηθισμένες τρεις μέρες περιορίστηκε στις δύο, και οι συμμετοχές, από περίπου δέκα επτά, σε έντεκα.

Οι φετινοί θεματικοί άξονες ήταν δύο. Την πρώτη μέρα, με το γενικό τίτλο Music Plus, παρουσιάστηκαν έργα που ενσωμάτωναν ηχογραφημένο υλικό, προβολή βίντεο ή θεατρικό δρώμενο. Παρακολουθήσαμε τα έργα της

Μαρίας Δελή (Κέρμα), της Κωνσταντίνας Πολυχρονόπουλου (The last Breath), του Μιχάλη Παρασχάκη (V), της Βασιλικής Κούρτη – Παπαμούστου (Τα κόκκινα παπούτσια), του Ραούλ Μερκούρη (Jeux de lumiere et de sons) και του Βασίλη Μπεζεβέγκη (Φάος – Σκότος).

Η δεύτερη μέρα είχε τίτλο Music and Space και τα έργα είχαν έμπνευση ή αναφορές σε θέματα κοσμογραφίας και Σύμπαντος. Τα έργα και οι συνθέτες: Γιώργος Ζουρνής (Death of a Supernova), Ειρήνη Χατζηθέμελη (<<REW), Βασίλης Μούσκουρης (Errur... suona!, Κι' όμως ηχε!), Ανδρέας Τσελίκας (String Quartet No.1) και Κυριάκος Λεδάκης (Pulsars).

Όπως πάντα, ερμήνευσαν το Ελληνικό Συγκρότημα Σύγχρονης Μουσικής υπό τη διεύθυνση του Θ. Αντωνίου, ενώ την ευθύνη της μουσικής προετοιμασίας είχε ο Ι. Κονιτόπουλος.

Το πρόβλημα της περιγραφής παραμένει πάντοτε το ίδιο: Είναι αρκετά εύκολο, με βάση κάποιες σημειώσεις, να απομονώσει κανείς «καλά και κακά» έργα και να γράψει γι αυτά. Συγχρόνως όμως είναι και αρκετά άδικο, καθώς έτσι μεγεθύνεται υποκειμενικά και εκτός πλαισίου η – κατά τεκμήριο – φιλότιμη δουλειά του κάθε νέου συναδέλφου. Δεν πρέπει τελικά να ξεχνάμε ότι πρόκειται για εργαστήρια. «Αυτό που έχει σημασία - και τους το λέω πάντα - είναι να έρχονται και να παρακολουθούν τις πρό-

βες, όχι μόνο του δικού τους έργου, αλλά και των άλλων», έχει πει πολλές φορές ο Θ. Αντωνίου.

Ένα πρόσθετο στοιχείο τις διαδικασίας είναι οι αλλαγές που καμία φορά γίνονται σε προβληματικά σημεία των έργων πάνω στις πρόβες. Αυτό είναι κάτι που πολύ σπάνια συμβαίνει σε «πραγματικές συνθήκες», όταν δηλαδή ένας συνθέτης παραδίδει μία παρτιτούρα σε ένα μαέστρο ή σε κάποιους εκτελεστές.

Στα θετικά της φετινής διοργάνωσης θα βάζαμε κάτι που όλοι παρατηρούμε εδώ και μερικά χρόνια: Τη στα-

διακή απομάκρυνση των νέων συνθετών από ένα «ακαδημαϊκό», σχολικό και τελικά ξεπερασμένο μοντερνισμό, προς μία πιο ελεύθερη και εύηχη χρήση και μίξη διαφορετικών υλικών. Στα βίντεο και τα «εξωμουσικά» στοιχεία τα πράγματα ήταν αρκετά μικτά: Υπήρξαν έργα με πολύ καλό συντονισμό ήχου και εικόνας, όπου φαινόταν ότι η μουσική και εικόνα είχαν δουλευτεί μαζί στη λογική ενός «σεναρίου», ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις όπου αισθανόσασα πως τα δύο είχαν συνταιριαστεί κάπως τυχαία και στο «περίπου».

Αποτελέσματα του 11ου διαγωνισμού σύνθεσης Γ. Α. Παπαϊωάννου

Ο διαγωνισμός γίνεται σε συνεργασία με το Ωδείο Φίλιππος Νάκας και αποτελεί φόρο τιμής στον σημαντικό Έλληνα συνθέτη, δάσκαλο και μέλος της Ε.Ε.Μ., Γιάννη Α. Παπαϊωάννου. Στη φετινή διοργάνωση υποβλήθηκαν 32 συνθέσεις, οι οποίες στη συνέχεια τέθηκαν στην κρίση επιτροπής, την οποία αποτελούσαν οι Θόδωρος Αντωνίου, Γιώργος Ζερβός, Χαράλαμπος Κανάς και Χρήστος Σαμαράς. Η επιτροπή αφού μελέτησε τα έργα, απένειμε τα παρακάτω βραβεία, τα οποία συνοδεύονται και από χρηματικό έπαθλο:

Α' βραβείο (1.500 ευρώ), Ιωάννης Αγγελάκης για το έργο «Les quatre petites filles» για κουαρτέτο εγχόρδων.

Β' βραβείο (900 ευρώ), Βασιλική Κούρτη-Παπαμούστου για το έργο «String quartet No 1» για κουαρτέτο εγχόρδων.

Γ' βραβείο (600 ευρώ), Κυριάκος Σπύρου για το έργο «Play» για ενόργανο σύνολο.

Όπως πάντα, η Ένωση Ελλήνων Μουσουργών θα μεριμνήσει για την εκτέλεση και ηχογράφιση των βραβευμένων έργων σε συναυλία που θα γίνει μέσα στην επόμενη χρονιά.

«Μελοδύσσεια»: μια μουσική ιστορία για νέους

Πρόκειται για το νέο διαδραστικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Μεγάλης Μουσικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη» (<http://melodisia.mmb.org.gr>). Απευθύνεται σε μαθητές τής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και σε όλους εκείνους που αγαπούν τη μουσική και ενδιαφέρονται για την εξέλιξή της ανά τους αιώνες. Αφορά στην ιστορία της δυτικοευρωπαϊκής μουσικής από τον Μεσαίωνα μέχρι σήμερα.

Οι Περίοδοι της Μουσικής περιγράφονται με πολύ απλό και κατανοητό τρόπο, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στους συνθέτες της κάθε περιόδου, αλλά και σε σημαντικά κοινωνικά φαινόμενα, που άσκησαν άμεση επίδραση στη συγκεκριμένη εποχή.

Έτσι, για κάθε Περίοδο υπάρχουν κεφάλαια, στα οποία περιληπτικά παρατίθενται τα ιστορικά γεγονότα και οι επι-

πτώσεις τους στην εποχή. Όλα τα παραπάνω είναι εμπλουτισμένα με εικόνες κτιρίων, αλλά και αγαλμάτων και ζωγραφικών πινάκων από τα μεγαλύτερα Μουσεία του κόσμου. Μια ιδιαίτερα έξυπνη πρωτοτυπία είναι τα παιγνίδια («κρεμάλες», κουίζ και σταυρόλεξα), που κεντρίζουν το ενδιαφέρον και βοηθούν στην καλλίτερη αφομοίωση των γεγονότων, καθώς και των ονομάτων των σημαντικών προσώπων κάθε Περιόδου.

Στην αρχική σελίδα υπάρχουν επιλογές που σε οδηγούν σε διάφορες ενότητες:

Η ενότητα Συνθέτες περιλαμβάνει συνθέτες ανά εποχή, Έλληνες συνθέτες και γυναίκες συνθέτριες. Άλλες ενότητες είναι η Ελληνική Μουσική, από τον 19ο αιώνα και μετά, καθώς και τα Μουσικά όργανα. Εδώ υπάρχουν υποκατηγορίες για τον ήχο, τα ηχητικά κύματα, τα παλιά όργανα και τα

μουσικά όργανα της δυτικής ορχήστρας από το Μπαρόκ και μετά.

Υπάρχουν ενότητες για το Λεξικό και για τα Παιγνίδια στα οποία αναφερθήκαμε πιο πάνω.

Ο επισκέπτης μπορεί επίσης με ένα κλικ να μάθει ποιός συνθέτης, όργανο ή γεγονός έχει την «τιμητική του», μύθος, αλθβειες και ανέκδοτα από διάφορες εποχές και, τέλος, να ακούσει χαρακτηριστικά μουσικά αποσπάσματα της κάθε εποχής, από το πλούσιο ζωντανό ηχητικό αρχείο του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών.

Το πρόγραμμα βρίσκεται ήδη σε λειτουργία και αξίζουν θερμά συγχαρητήρια σε όλους τούς συντελεστές του, για την εξαιρετική κατασκευή του.

Κωνσταντίνος Φλεριανός

Μουσικές «λεπτομέρειες»...

*Άνθρωπος σημαίνει Λόγος, σημαίνει Μουσική,
όπως πουλί σημαίνει πέταγμα και σκορπιός δηλητήριο.**

Προσπαθώ χρόνια τώρα να παρατηρώ με πρακτικές υποσημειώσεις και επισημάνσεις το ρόλο της μουσικής στην ελληνική κοινωνία και στο ελληνικό σχολείο, την διδασκαλία της μουσικής στα ωδεία, την αποδοχή και την υποτίμηση της μουσικής εκπαίδευσης από όλες τις πλευρές της κοινωνίας. Εξίσταμαι ενίοτε, δικαιολογώ κάποιες άλλες φορές, θλιβόμαι πάντοτε.

Πριν λίγους μήνες, τον Σεπτέμβριο του 2010, είχα την ευκαιρία να δημοσιοποιήσω κάποιες σκέψεις και παρατηρήσεις στην εφημερίδα Καθημερινή. Εδώ που τα λέμε, ελάχιστες ευκαιρίες έχουμε να εκφραζόμαστε για τα ζητήματα και τα αδιέξοδα του χώρου προς τα έξω, προς το

γενικό, αναγνωστικό κοινό και όχι κατ' ανάγκη στους μουσικούς και στους γνωρίζοντες. Το κύριο θέμα ήταν η λεγόμενη Μουσική Ακαδημία που θα αποτελούσε μεγάλη...προκοπή στα καθ' ημάς προβλήματα εκπαίδευσης. Ούτε στάχτη στα μάτια δεν κατάφερε να είναι... αδιαφορία, ξεπεσμός, ούτε το παιχνίδι της προβολής δεν μπόρεσαν αυτοί οι άνθρωποι να φέρουν εις πέρας...

Χαίρομαι που έδωσα έναυσμα στο Πολύτονον να δημιουργήσει ένα χώρο καταγραφής και προσδιορισμού των θεμάτων που άπτονται της μουσικής μας εκπαίδευσης και κατ' επέκταση της μουσικής μας ζωής. Επιχειρώ σήμερα να καταθέσω μερικές σκέψεις που αφορούν στο ευρύτε-

Ελληνική Μουσική Παιδεία Θέμα επιλογών

Δικαιολογημένα αναρωτιέται κανείς ως προς το ποια είναι η πραγματική κατάσταση του θέματος της μουσικής μας παιδείας, όταν σκέφτεται πόσους και πόσο σημαντικούς μουσικούς παρήγαγε αυτή η χώρα. Ονόματα όπως αυτά της Κάλλας, του Μητρόπουλου, του Σκαλκώτα, του Ξενάκη, του Θεοδωράκη, του Καβάκου και τόσων άλλων γίνονται παγκόσμιες αναφορές ποιότητας και σημασίας. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, όπως αυτής των συνθετών, θα μπορούσε να μιλήσει κανείς ακόμα και για προβάδισμα έναντι γειτονικών χωρών με πλούσια και συστηματική μουσική ανάπτυξη, ιδίως κατά την περίοδο της κομμουνιστικής διακυβέρνησής τους.

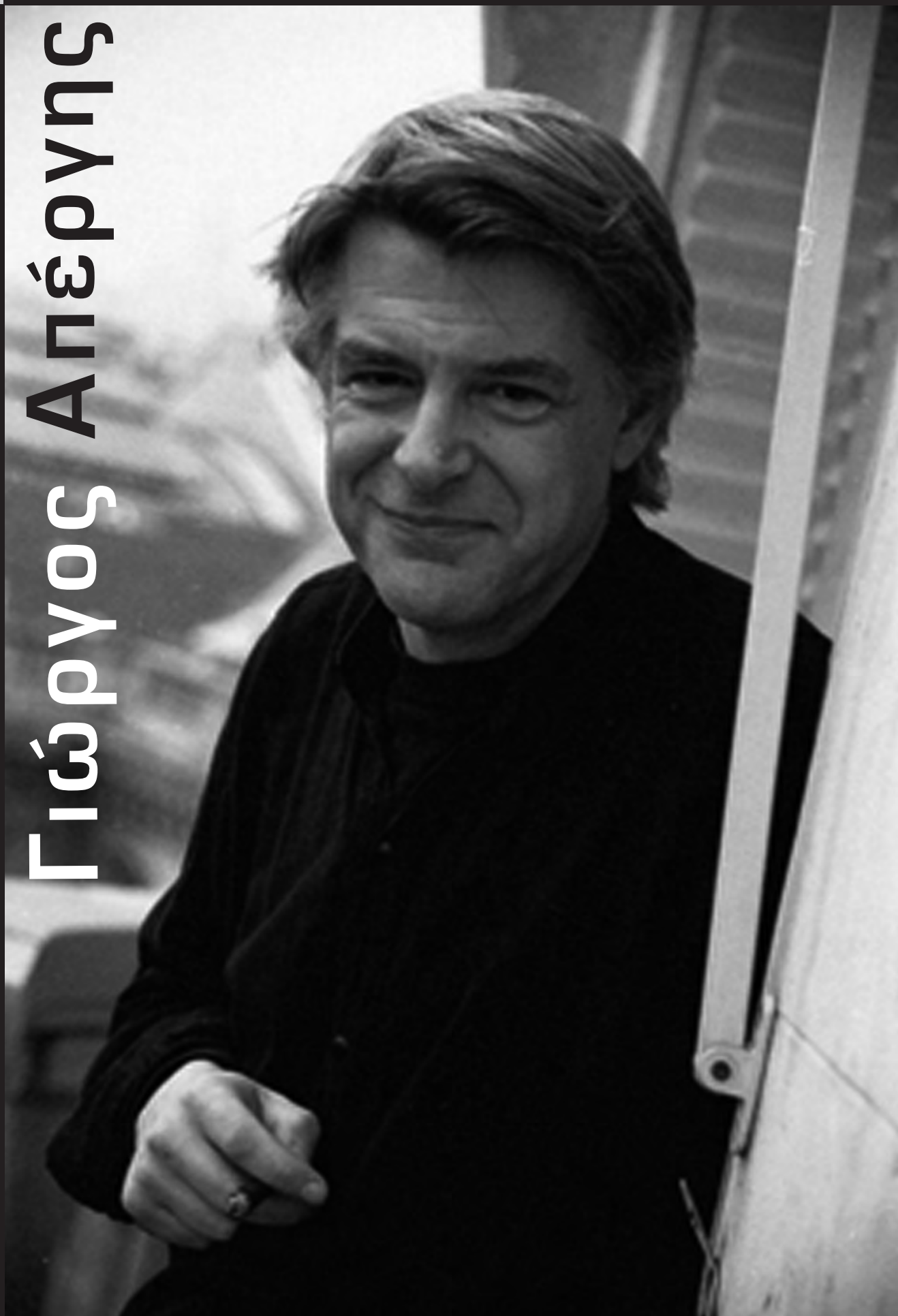
Δικαιολογημένα λοιπόν θα φανταστεί κανείς πως πίσω από όλους αυτούς, θα βρίσκεται ένα ολοκληρωμένο σύστημα μουσικής εκπαίδευσης με κορυφή της πυραμίδας του κάποια ανώτατη σχολή που, μάλλον, θα έπρεπε να την αναζητήσει στο κέντρο της πολυπληθούς μας πρωτεύου-

σας, για να διαπιστώσει, μετά από σύντομη έρευνα, πως κάτι τέτοιο, απλώς, δεν υπάρχει. Πόσο, αλήθεια, απέχει από την πραγματικότητα το ότι στην πόλη των Αθηνών, όπου θαυμάσιες και άρτια λειτουργούσες αίθουσες –χώροι για την υλοποίηση της μουσικής πράξης, σχεδόν περισεύουν, δεν μπορεί να βρει κανείς μια άρτια λειτουργούσα αίθουσα διδασκαλίας;

Και όλα αυτά, σε μια χώρα που μόλις πρόσφατα ανακάλυψε πως δεν είναι τόσο πλούσια ώστε να συνεχίσει να φτιάχνει, περίπου, ό,τι θέλει, τις αρτιότερες αθλητικές εγκαταστάσεις, τους καλύτερους – έστω και μετά διοδίων - εθνικούς άξονες, τα πάντα. Ή, ακόμα και να διοργανώνει καλλιτεχνικά γεγονότα «μεγάλης επικοινωνιακής σημασίας» με κόστος ανά γεγονός, τον ετήσιο προϋπολογισμό μιας κρατικής μας ορχήστρας.

Θα άξιζε πιστεύω, να ασχοληθεί κανείς αναλυτικά και σχολαστικά με την ιστορία της Ελληνικής Μουσικής Εκ-

Γιώργος Απέργης

Όταν η μουσική μου αρέσει την αναλύω λιγότερο...

Γεννημένος το 1945, από πατέρα γλύπτη και μητέρα ζωγράφο, μόνιμος κάτοικος Παρισιού από το 1963. Έχει στο ενεργητικό του πάνω από εκατό έργα και είναι ιδιαίτερα επικεντρωμένος στη διερεύνηση των σχέσεων μουσικής, λόγου και θεατρικής δράσης. Συμμετείχε ενεργά στα Φεστιβάλ της Αβινιόν, ίδρυσε το ΑΤΕΜ (Ατελιέ Θεάτρου και Μουσικής) και εξακολουθεί ακατάπαυστα να διευρύνει τους ορίζοντες της τέχνης του.

Ο Γιώργος Απέργης, ένας από τους σημαντικότερους δημιουργούς της Διασποράς, ήρθε στην Ελλάδα μεταξύ οκτώ και δεκαπέντε Απριλίου.

Κατά τη διάρκεια αυτής της εβδομάδας η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών του Ιδρύματος Ωνάση, παρουσίασε το πορτραίτο του σε τρεις συναυλίες, με έργα του ερμηνευμένα από ξένους μουσικούς, το Ελληνικό dissonArt ensemble και το Klangforum Wien.

Διοργανώθηκε επίσης βραδιά – συζήτηση προς τιμή του στο Γαλλικό Ινστιτούτο, έδωσε διάλεξη στο Μουσικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών και ταξίδεψε για ένα διήμερο στη Θεσσαλονίκη όπου οι dissonArt παρουσίασαν τα έργα του. Τον ευχαριστούμε που μέσα σε αυτό το φορτωμένο πρόγραμμα μπόρεσε να μας αφιερώσει χρόνο, ώστε να κάνουμε μία ουσιαστική συζήτηση μαζί του.

Τον ευχαριστούμε και για ένα άλλο ακόμα λόγο:

Το λεξικό με το οποίο ήταν εφοδιασμένη η γαλλομαθής της Συντακτικής Ομάδας(!), εν τέλει δε χρειάστηκε.

Η συζήτησή μας, κύλησε αβίαστα στα Ελληνικά.

Μ. Χ. Κ. Για το Παρίσι φεύγετε όταν είστε 18 χρονών. Με τί εφόδια φύγατε; Ήσαστε σε κάποιο Ωδείο εδώ; Είχατε κάνει κάποιες σπουδές;

Γ. Α. Είχα κάνει πιάνο και θεωρητικά, με ένα καθηγητή, δεν θυμάμαι ποιός μου τον είχε συστήσει τότε, ήταν μία φιλική σχέση και ενδιαφέρθηκε να μου δείξει κάποια πράγματα.

Πιο πολύ μελέτησα και με τους δύο Παπαϊωάννου. Με αυτόν που λέγαμε Νανάκο, ήταν φίλος του πατέρα μου και τον ήξερα από παιδί. Μου έδειχνε διάφορα, για τα χρώματα κλπ, γιατί όταν ήμουνα παιδί έκανα και ζωγραφική, αλλά και για τους ήχους. Από αυτόν πήρα παρτιτούρες και αργότερα μελέτησα με τον Γ. Α. Παπαϊωάννου που μου έδειξε τη σειραϊκή γραφή.

Κ. Λ. Επομένως είχατε προχωρήσει, γιατί ο Παπαϊωάννου δεν έβαζε τους μαθητές του στα σειραϊκά αν δεν είχαν τη βασική γνώση...

Γ. Α. Ναι, είχα προχωρήσει και ο σειραϊσμός ήταν αυτό που με ενδιέφερε. Είχα ακούσει κάποια πράγματα, θα πρέπει να ήταν στο Goethe Institute. Ήταν οι συναυλίες που γίνονταν τότε, με το Λεωτσάκο, το

Στέφανο Βασιλειάδη... Εκεί είχα ακούσει Ξενάκη και διάφορα άλλα. Αυτός ήταν ο δρόμος που ήθελα να ακολουθήσω.

Μ. Χ. Κ. Πώς διαλέξατε τη Γαλλία;

Γ. Α. Ήμουνα μαθητής στη Λεόντιο και στο Γαλλικό Ινστιτούτο. Μιλούσα λίγα Γαλλικά. Ο πατέρας μου ήταν ερωτευμένος με τη Γαλλία και το Παρίσι, και επέμενε: «να πας εκεί».

Μ. Χ. Κ. Πηγαίνοντας εκεί, είχατε αποφασίσει να γίνετε συνθέτης, ή προέκυψε στην πορεία;

Γ. Α. Αρχικά πήγα για να γίνω μάεστρος. Έκανα ένα χρόνο με τον Pierre Dervaux. Μετά κατ' ευθείαν άρχισα να γράφω. Γνώρισα τον Ξενάκη και άλλους συνθέτες.

Κ. Λ. Με τον Μεσιάν είχατε καθόλου σχέση;

Γ. Α. Τον γνώρισα, αλλά δεν πήγα στα μαθήματά του.

Η σχέση με τον Ξενάκη

Μ. Χ. Κ. Δηλαδή, δεν πήγατε στο Κονσερβατουάρ.

Γ. Α. Όχι. Ο Ξενάκης μου είπε, «βρες παρτιτούρες, ανέλυσε τις εσύ και

δούλεψε μόνος σου».

Κ. Λ. Κατά κάποιο τρόπο σας έβαλε στο δρόμο που και εκείνος ακολουθούσε. Γιατί και αυτός τα περισσότερα μόνος του τα έκανε.

Γ. Α. Ναι. Ήμουνα πολύ κοντά του για ένα με ενάμιση χρόνο και περίπου κάθε μέρα είμαστε μαζί. Επίσης, πήγαινα και παρακολουθούσα πρόβες του. Ήταν πολύ καλός με εμένα και πολύ δυνατός! Τότε ήταν σαράντα δύο – σαράντα τριών χρονών και εγώ ήμουνα δεκαοκτώ - δεκαεννιά. Μου είπε ότι μπορούσα να κάνω ότι θέλω αλλά για κείνον ο μόνος δρόμος στη μουσική ήταν τα μαθηματικά.

Κάποια στιγμή κατάλαβα ότι αυτός δεν είναι ο δρόμος μου. Είχε τον κόσμο του οργανωμένο πολύ γερά, τόσο ώσπου στο τέλος του είπα ότι έπρεπε να φύγω γιατί έπρεπε και εγώ να βρω το δικό μου δρόμο. Είχα αρχίσει να δουλεύω όπως και εκείνος, δηλαδή να ξαναπάρω τα μαθηματικά από την αρχή, να κάνω υπολογισμούς...

Κ. Λ. Τόσο πολύ;

Γ. Α. Ναι, γιατί για εκείνον έξω από τα μαθηματικά δεν μπορούσες να συζητήσεις. Αγόρασα τα μαθηματικά βι-

Φλογέρα

το «σκαλοπάτι» απ' την φωνητική στην οργανική παράδοση

3ο Μέρος

Η φλογέρα είναι ο κατ' εξοχήν ποιμενικός αυλός που εμφανίζεται στο σύνολο σχεδόν της Ελληνικής επικράτειας. Οι άλλοι τρεις ποιμενικοί αυλοί που παρουσιάζονται στον Ελλαδικό χώρο είναι η τζαμάρα, το σουραύλι και η μαυτούρα. Πρόκειται για ανοιχτό αυλό, δηλαδή έναν κυλινδρικό σωλήνα με τις δυο του άκρες ανοιχτές και ηχητικές οπές κατά μήκος του, με 5 ως 7 ηχητικές οπές. Παλαιότερα διέθετε 5 τρύπες εμπρός⁽¹⁾, οι οποίες με τον καιρό έγιναν 6, ενώ αργότερα προστέθηκε και μια τρύπα για τον αντίχειρα στο πίσω μέρος του οργάνου.

Σύμφωνα με κάποιους μελετητές η ονομασία του οργάνου αποτελεί γλωσσικό δάνειο προερχόμενο απ' την Αλβανική γλώσσα και τη λέξη *flojere* (*fluier* στα Ρουμάνικα). Οι Αλβανοί χρησιμοποιούν και τον όρο *rhyel* (*fyell*) για την περιγραφή παρεμφερών οργάνων. Ωστόσο, προσωπική άποψη αποτελεί η εκδοχή ότι ο όρος «φλογέρα» προήλθε από συγχώνευση των λέξεων «φιλώ» και «αγέρας». Φιλώ (φλω προφερόμενο σε μερικές τοπικές διαλέκτους) + αγέρα = φλογέρα.

Η χρήση του ρήματος φιλώ δεν είναι καθόλου αυθαίρετη, καθότι ο εκτελεστής του οργάνου, σχηματίζει με τα χείλη ένα μορφασμό, «μια μάσκα», η οποία θυμίζει κάποιον που προσπαθεί να δώσει ένα φιλάκι. Αυτή η τοποθέτηση των χειλιών είναι απαραίτητη προκειμένου να συμπυκνωθεί η δέσμη του αέρα καθώς κατευθύνεται στον ανοιχτό

σωλήνα παράγοντας τον ήχο. Η λέξη αγέρας, έχει άμεση αναφορά στο αέρινο ηχόχρωμα του οργάνου, που εξ' αιτίας της βραχνάδας (ή «γρεζιού») στον ήχο, θυμίζει έντονα το φύσημα του ανέμου, το οποίο βρίσκεται σε τέλεια αρμονία με το βουκολικό περιβάλλον που διαβιούσαν οι εκτελεστές της φλογέρας.

Η φλογέρα χρησιμοποιείται απ' όλους σχεδόν τους Βαλκανικούς λαούς, οι οποίοι χρησιμοποιούν τη δική τους ονομασία για το όργανο (*tsafara* στη Βουλγαρία, *supelka* στην ΠΓΔΜ, *flojere* ή *rhyel-fyell* στην Αλβανία). Παρόμοια όργανα υπάρχουν σε πολιτισμούς οι οποίοι μετρούν χιλιάδες χρόνια ιστορίας. Στο Περού, στη Χιλή, στη Βολιβία και σε άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής βρίσκουμε την Κένα (*queña*) με το χαρακτηριστικό χείλος σχήματος U. Στην Ιαπωνία συναντάμε το *Shakuhachi* το οποίο διαθέτει χείλος σχήματος V. (φωτο: 1 και 2)

Οι ανοιχτοί αυλοί, είναι τα όργανα τα οποία αναδεικνύει συχνότερα η αρχαιολογική σκαπάνη ως τα αρχαιότερα, χρησιμοποιούμενα και από πρωτόγονους πολιτισμούς που χρονολογούνται στα 35000 π.Χ. Συγκεκριμένα πρόσφατα ανεβρέθηκε στο σπήλαιο *Hohle Fels* στην κοιλάδα *Ach* στη νοτιοδυτική Γερμανία, ανοιχτός αυλός μήκους 21,8 εκατοστών, πάχους 8 χιλιοστών, ο οποίος διαθέτει 5 ηχητικές οπές και δύο αντικριστά χείλη σχήματος V⁽²⁾. Το όργανο είναι φτιαγμένο από οστό αρπακτικού και χρονολογείται στα

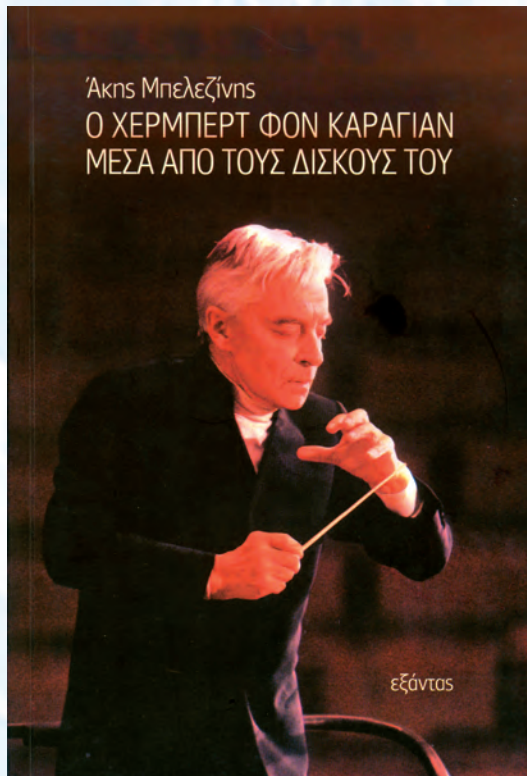

Δρ. Αθανάσιος Τρικούπης
Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΡΜΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
Εκδόσεις: Δίσιγμα (τηλ.: 2310 725954)
Σελίδες 173

Πρόκειται για μια συνοπτική, αλλά σίγουρα ενδιαφέρουσα, επισκόπηση της εξέλιξης της Αρμονίας από τις δίφωνες συνηχήσεις του 9ου έως τα 'πολύχορδα' του 20ου αιώνα, αρχικά μέσα από την τροπικότητα και σταδιακά μέσα από την τονικότητα. Το κύριο βάρος του γράφοντα εστιάσθηκε στην κατανόηση της ιστορικής συνέχειας και της προοδευτικής ανάπτυξης των κανόνων που δομούν το χαρακτηριστικό ιδίωμα κάθε μουσικής περιόδου. Επίσης, επιδιώκεται οι σχολικοί κανόνες της Αρμονίας να γίνουν αντιληπτοί ως το αποτέλεσμα των αισθητικών απαιτήσεων κάθε περιόδου.

Περιλαμβάνονται τα παρακάτω κεφάλαια: Μεσαιωνική (9ος -13ος αιώνας) και Ύστερη Μεσαιωνική Μουσική (14ος αιώνας), Πρώιμη Αναγεννησιακή (15ος αιώνας) και Ύστερη Αναγεννησιακή Μουσική (16ος αιώνας), η Εποχή του Μπαρόκ (πρότερη περίοδος: 1600-1700 και ύστερη περίοδος: 1700-1750), Κλασική Εποχή (1750-1830), Ρομαντική Εποχή (1830-1900), Αρμονία του 20ου αιώνα. Ακολουθεί παράρτημα με τα εξής θέματα: Μεσαιωνικοί και αναγεννησιακοί τρόποι, πτωτικοί σχηματισμοί, ενάρηθμο μάγασο, επτάφθογγες κλίμακες (20ος αιώνας).

Υπάρχουν πολυάριθμα μουσικά παραδείγματα (κάποια απ' αυτά μεγάλα) που φωτίζουν τα επί μέρους θέματα. Η ύλη του βιβλίου ολοκληρώνεται με πλούσια βιβλιογραφία - αρθρογραφία και ευρετήριο. Είναι δύσκολο να αναπτυχθεί χρονικά ισόβαρα ένα τόσο ευρύ θέμα. Αυτό ίσως δικαιολογεί το ότι αφιερώνονται 42 σελίδες για το Μπαρόκ και μόλις 36 σελίδες για τον Ρομαντισμό και

τον 20ο αιώνα μαζί.
 Στο δεύτερο τόμο της σειράς θα αναπτυχθεί η Αρμονία των ατονικών συστημάτων του 20ου αιώνα. Ο συγγραφέας, εκτός των άλλων, είναι πιανίστας (Conservatoire Européen de Musique de Paris), συνθέτης (Μουσικό Πανεπιστήμιο του Graz), Διδάκτορας Μουσικολογίας-Μουσικοπαιδαγωγικής (Α.Π.Θ.) και καθηγητής μουσικής.

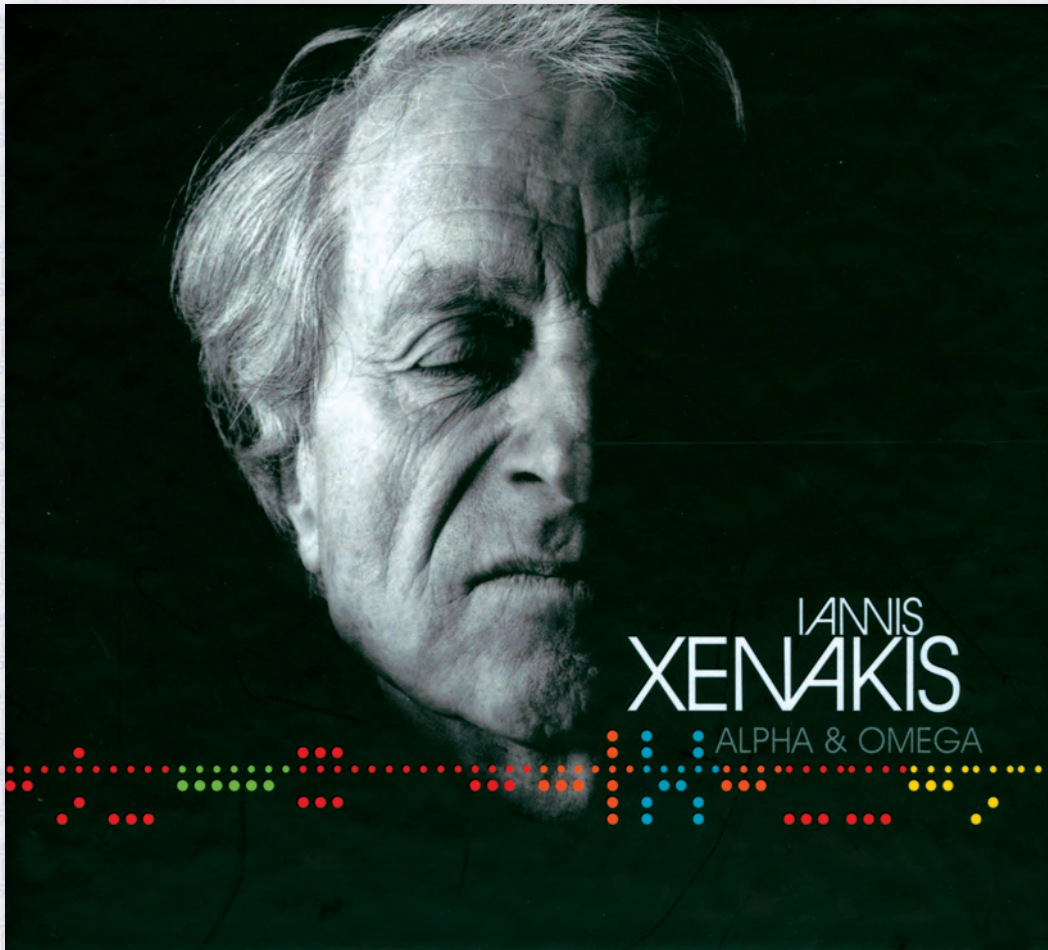
Άκης Μπελεζίνης
Ο ΧΕΡΜΠΕΡΤ ΦΟΝ ΚΑΡΑΓΙΑΝ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΙΣΚΟΥΣ ΤΟΥ
Εκδόσεις: Εξάντας
Σελίδες 150

Ο συγγραφέας (ηλεκτρολόγος μηχανικός, PhD-Imperial College University of London) είναι μέλος της πατρινης «Λέσχης Φίλων Κλασικής Μουσικής», για την οποία μάλιστα κάνει τακτικά διαλέξεις. Το βιβλίο αυτό έχει διπλό στόχο. Να παρουσιάσει τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του καλλιτεχνικού ύφους τού διάσημου μαέστρου και να εξοικειώσει περισσότερο τον μουσικόφιλο με ορχηστρικό άκουσμα και τη βαθύτερη προσέγγιση της μουσικής. Δεν ασχολείται με τη ζωή του Καραγιαν, αλλά με τις ηχογραφήσεις του. Προσπαθεί να συλλάβει και να αποτυπώσει το ύφος του, κι επειδή το ύφος συχνά μαρτυρά αυτά που συμβαίνουν στην ψυχή, να μαντέψει τον τρόπο με τον οποίο ο μεγάλος μαέστρος έβλεπε τον κόσμο.

Η πρώτη ενότητα του βιβλίου ασχολείται εξ ολοκλήρου με τον εκκεντρικό (όπως χαρακτηρίζεται) μελετητή και φιλόσοφο της Ιστορίας Όσβαλντ Σπένγκλερ, διότι ο συγγραφέας θεωρεί ότι η κοσμοεικόνα του Καραγιαν συμπίπτει μ' αυτή που περιγράφει ο πρώτος στην πραγματεία του «Η παρακμή της Δύσης». Η δεύτερη ενότητα έχει ως στόχο την παρουσίαση των θεμελιωδών χαρακτη-

Iannis Xenakis

ALPHA & OMEGA

Η παρούσα στήλη έχει φιλοξενήσει αρκετές φορές ηχογραφήσεις του συνθέτη Ιάννη Ξενάκη, άλλοτε ως αφιέρωμα και άλλοτε με τις καινούργιες κυκλοφορίες σε cd ή dvd. Δεν θα μπορούσαμε να μη παρουσιάσουμε τη κασετίνα τεσσάρων δίσκων με έργα του συνθέτη που κυκλοφόρησε η Universal.

Δεν είναι τυχαίος ούτε ο τίτλος της παραγωγής Alpha & Omega μιας και περιλαμβάνει όλα τα έργα του Ιάννη Ξενάκη. Αφορμή για την κυκλοφορία αποτελούν δύο σημαντικές “επέτειοι”: τα δέκα χρόνια από τον θάνατο του συνθέτη και τα δεκατρία χρόνια από τη γραφή του τελευταίου του έργου.

Ανάλυση και αναφορά για τα έργα έχουν γίνει από το περιοδικό σε αρκετά άρθρα. Παραθέτουμε το περιεχόμενο κάθε δίσκου του άλμπουμ ως ελάχιστο φόρο στην εργογραφία του συνθέτη. Στο πρώτο cd έχουμε τη δυνατότητα να ακούσουμε έργα *Metastasis*, *Diamorphoses*, *Concret Ph*, *Analogique A et B*, *Orient-Occident*, *Morsima-Amorsima*, *Nomos alpha*, *Anaktonia*. Τα έργα *Nuits*, *Persephassa*, *Synaphai* και *Aroura* περιλαμβάνει ο δεύτερος δίσκος και τα *Antikhthon*, *Persepolis* ο τρίτος. Τέλος, τα έργα *Charisma*, *Mikka*, *Mists*, *Keren*, *Keqrops*, *Oorhaa*, και *O-mega* ολοκληρώνουν τις ηχογραφήσεις των έργων στο τέταρτο cd.

Συντελεστές της παραγωγής: η Sinfonieorchester Baden-Baden, το Groupe de Recherches Musicales de l'Orff σε διεύθυνση του Pierre Schaeffer, το σύνολο Les Percussions de Strasbourg, η New Philharmonia Orchestra, η Gustav Mahler Jugendorchester, το Ensemble FA και οι σολίστ Jacqueline Mefano, Siegfried Palm, Geoffrey Douglas, Alain Damiens, Pierre Strauch, Maryvonne Le Dizéa, Claude Helffer, Benny Sluchin, Roger Woodward, Elisabeth Chojnaska, Sylvio Guadida, Roland Auzef υπογράφουν τις εκτελέσεις των έργων.

Σημειώνουμε επίσης, ότι στο ένθετο περιέχεται σπάνιο φωτογραφικό υλικό του συνθέτη. Ελπίζουμε και αναμένουμε και άλλες ανάλογες κυκλοφορίες παραγωγών μέσα στο έτος για τον Ιάννη Ξενάκη.